

Vendelbomål skrevet på skjønkrøvt 2012-01

Af Jan Nygaard, Lindholm 20. feb 2012

1a. Indledning

Dette dokument beskriver et forslag til skønlitterær måde at skrive vendelbomål på. Jeg kalder den skøn-skrift (skjønkrøvt). At lave **skjønkrøvt** er ikke direkte et forsøg på at lave en retstavning eller en pendant til rigsmål. Det er blot en mulighed for at skrive vendelbomål på, når det omfatter andet end talesprog. Baggrunden for **skjønkrøvt** er:

- at lave en skriveform som er lidt lettere for mennesker, som ikke er kendt med dialektemålet,
- at lave en skriveform som viser rod til stamformer, med andre ord er sproghistorisk konservativ,
- at lave en skriveform som er pæn.

Det er sprogbrugerne som bestemmer. At skrive vendsysselsk eller vendelbomål lydret kan være nødvendigt for at bevare og påminde os om forskelle og ligheder mellem dialekterne og målene generationerne imellem. Uden bevidstheden om sprogets udvikling ville **skjønkrøvt** ikke være muligt. Når man anvender dialekt på skønlitterær form udvides dialekten, idet det skrevne ikke blot er talesprog, som dialekten først og fremmest er. At anvende dialekt i digtning og anden skønlitterær forbindelse udvider vort fælles ordforråd.

At skrive sproghistorisk konservativ kan få skriften til ligne anden dialekt fx thybomål eller minde om svensk og norsk. Men det er jo fint nok, så ses slægtskabet.

1b. Éjnledning

Deher dåkument beskryver e fårslag té skjønkrøvt. A kaller e får skjønkrøvt. Å lav skjønkrøvt er énle énkj fårsøgg áppå å lav i retstavning heller *pendant té rigsmål*. Dé er blátt en mulihje får å skryv vejnelbomål áppå, ner dé omfatter áannt enn talsprágg. Baggrujn får **skrønkrøvt** er:

- å lav i skryvfårm som er létt letter får mejnsker, sám énkj er kjennt me måle,
- å lav i skryvfårm som viser ro té stamfårmer, me anner or er *sproghistorisk konservativ*,
- å lav i skrkyvfårm som er pen

Dé er sprággbrugerén som bestemmer. Å skryv vejnsysselsk heller vejnelbomål lydret ka ver nøvendi får å bevar å påméjn áss om fårskjel å lihjeer imel dialekteren og målen *generationerne* imel. Un bevésthje om sprágges uvékling vil skjønkrøvt énkj ver muli. Ner me anvejner dialekt på skjønkrøvt fårmer uvidjes dialekten, i dé dé skrøven énkj blátt er talsprágg, som dialekten føst å frammest er. Å anvejn dialekt i diggtning å áannt skjønkrøvt fårbéjnels uvidjer vårt felles orfårrå.

Å skryv *sproghistorisk konservativ* ka fo skrøvtén té lign áannt dialekt fx *thybomål* heller méjn om svensk eller nåsk.

Reglerne for skjønkrøvt.

2. Tegnbrug

Der anvendes følgende tegn for selvlyde:

a, u, o, å, ø, i, e, é, y

Medlyde:

b, d, f, g, h, j, k, l, m, n, r, p, v, s, t

Andre tegn kan anvendes i fremmedord.

3. Selvlyde.

3.1 Selvlydene viser den nuværende udtale

3.2 Udtale af selvlydetegn

<i>Skrevne tegn</i>	<i>udtale</i>
i	[i]
e	[æ]-lyde, [ə]
a	[a], [ə]
o	[o]
u	[u]
y	[y]
ø	[ø], [ö], [œ]
é	[e]
å	[ɔ], [å]

3.3 Korte selvlyde

Korte selvlyde før medlyde giver sommetider medlydsfordobling.
Her ligner *skjønscrøvt* norsk.

Eksempelvis.

stakk (skjønscrøvt) stak (rigsmål)

3.3.1 Medlyde som ikke bliver fordoblet

Følgende fordobles ikke:

g, v

4. Medlyde

4.1 Udtale af enkelte selvlydetegn

<i>Skrevne tegn</i>	<i>udtale</i>
b	[b]-lyde
d	hårdt [d], [ð]
f	[f]

h	[h]
j	[j]
k	[k]
l	[l]
m	[m]
n	[n]
r	[r]
p	[p]
v	[w], ([v] i fremmedord)
s	[s]
t	[t]

4.2 Gammel udtale kan skimtes ved medlydesammensætninger

4.2.1 kj

kj skrives for [tj] eller [sj] samsvarer [k] på rigsmål

Eksempel

å kjør [å tjø:r] at køre (rigsmål)
kjergor [tjæ:rgor] kirkegård (rigsmål)

4.2.2 gj

skrives for [j] eller [dj] svarer til [g] på rigsmål

Eksempel

å gjør [å jø:r] at gøre (rigsmål)

4.2.3 jn

skrives for [j] eller [jn] ved palataliserede n-forbindelser - samsvarer nn og nd på rigsmål, samt nn, tn, nd på oldnordisk. Anvendes i øvrigt i Jydsk Ordbog.

Eksempler

våjn [wåj] vand (rigsmål) vatn (oldnordisk)
kajn [kaj] kande (rigsmål) kannan (oldnordisk)
vejn [wæ:j] vende (rigsmål) vanda (oldnordisk)
kjéjner [tje:jer] kender (rigsmål) kenn- (oldnordisk)

4.2.4 g

Skrives for [w] i forbindelser, hvor rigsmål har j og oldnordisk har g.

Eksempler

høg [høw] høj (rigsmål) haugr (oldnordisk) hög (svensk) haug (nynorsk)
høgi [høwwi] højen (rigsmål)

4.2.5 gg

Skrives for [ɣ] (blødt g), ofte hvor oldnordisk har k.

Eksempler

språgg [språɣ] sprog (rigsmål) språk (svensk)
røgg [røɣ] røg (rigsmål) reykr (oldnordisk)
å søgg [å sø:ɣ] at søge (rigsmål) at sökja (oldnordisk)

4.2.6 gh

Skrives for stød, hvor der har været g eller gt.

Eksempler

sågh [sɔ'] sagt (rigsmål) sagt, saght, sagh (middelalderdansk)
lågh [lɔ'] lagt (rigsmål) laght, lagh (middelalderdansk)

4.2.7 nnt

Skrives ofte i udsagnsord for lydene [ntj]

Eksempler

kjennt [tjæntj] kendt (rigsmål)

4.2.8 ll

- a. efter kort selvlyd
- b. betegne palataliseret l
- c. Både kort og palatalisering

Eksempler

bøll [bølj] byld (rigsmål)

4.2.9 llt

Skrives for:

a. medlyde jævnfør 3.2.8 plus [t] eller [tj]

Eksempler

ållt [ål'tj] alt (rigsmål)

4.2.10 dj

I udlyd eller midt i ord skrives for lyden j, hvor der har været ð i oldnordisk

Eksempler

Bøjning af at træde (rigsmål) at treðja & at troða (oldnordisk) på skjønkrøvt:

å tridj [å trij] tridjer [trijjer] tradj [traj] tradj [traj]

Bøjning af at skade (rigsmål) at skaða (oldnordisk) på skjønkrøvt:

å skådj [å skåj] skår [skår] skådj [skåj] skådj [skåj]

Vær opmærksom på at vejnelbomål er rig på tvetyde med [j]

5. Nyudviklinger

5.1 kj

Udlyd eller i midt i ord skrives for lydene [tj]

eksempler

sakjens [satjens] sagtens (rigsmål)

å sikj [å sitj] at se (rigsmål)

6. Overvejelser

6.1 rn > n

Vi undlader at markere gamle udtale

Eksempler

bøn [bön] børn (rigsmål)

6.2 rð > r

Vi undlader at markere gamle udtale

Eksempler

gor [gor] gård (rigsmål)

6.3 æ > æj

Når vi markerer [æj] bruges 'ei'

Eksempler

heist [hæjst] hest (rigsmål)

hest [hæst] findes også som udtale, og er lettere at læse

7. At skrive fremmedord

Hvis det er ældre ord bruger vi udtalenært skønskrøvt. Hvis det er nye ord udefra, bruger vi rigsdansk eller sproget det stammer frem - og gerne i kursiv.